

РОЗДІЛ I Т Е М А 2

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ.

Навчальний матеріал для самостійного вивчення інформації

Форма навчання – індивідуальне навчання.

Тривалість – 1 година.

Місце проведення заняття – за місцем роботи працюючого персоналу.

Навчальні питання:

1. Дії у разі виникнення геологічних НС (пов'язаних із землетрусом, зсувами, обвалами або осипами, осіданням земної поверхні, карстовими провалами або підтопленням).
2. Особливості негативного впливу гідрометеорологічних НС. Правила безпечної поведінки у разі їх виникнення.
3. Основні причини виникнення та особливості пожеж у природних екологічних системах. Правила поведінки та заходи безпеки у разі їх виникнення.

Навчальна література і посібники:

1. Кодекс Цивільного захисту України. № 5403-VI від 02.10.2012 р., Київ
2. Положення про єдину державну систему цивільного захисту. Постанова КМУ №11 від 09.01.2014 р., Київ
3. Положення про функціональну підсистему ЄДС ЦЗ. Постанова КМУ № 101 від 11.03.2015 р., Київ
4. Концепція захисту населення і територій у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій, Указ Президента України, 1999 р., Київ.
5. Довідник з цивільної оборони, Укртехногрупа, 1998 р., Київ.
6. Дія населення у надзвичайних ситуаціях. РВЦ ЦО, Київ, 1997 р.
7. Методичний посібник з ЦО і НС, РВЦ ЦО, 1997 р., Київ.
8. Періодичні видання МНС України, 1998-2001 рр., Київ.

ПЕРЕДМОВА

Природна надзвичайна ситуація – це обстановка на визначеній території або акваторії, що склалася у результаті джерела надзвичайної ситуації, яка може потягти або потягла за собою людські жертви, шкоду здоров'ю людей і (або) навколишньому природному середовищу, значні матеріальні втрати і порушення умов життєдіяльності людей.

Природні явища і процеси можуть приводити до природних лих, які щорічно забирають тисячі людських життів і завдають величезних матеріальних збитків. Природні лиха являють собою складну сукупність різноманітних несприятливих і небезпечних природних явищ та процесів, які в залежності від їх масштабів та інтенсивності підрозділяються на несприятливі природні явища, стихійні лиха та природні катастрофи.

До природних відносяться НС, пов'язані з проявом стихійних сил природи: землетруси, цунамі, повені, виверження вулканів, зсуви, селі, урагани, смерчі, бурі, природні пожежі та інші.

Більшість регіонів держави підпадають під вплив природи. Ось чому кожен із нас повинен багато знати і вміти в ім'я збереження здоров'я і життя.

По різному можна зустріти стихійні лиха. Розгублено, навіть приречено, як століттями зустрічали люди різні лиха, або спокійно, з незламною вірою у власні сили, з надією на їх приборкання. Але впевнено прийняти виклик лих можуть лише ті, хто знаючи, як діяти у тій чи іншій обстановці, прийме єдино правильне рішення: врятує себе, надасть допомогу іншим, попередить, наскільки зуміє, руйнівну дію стихійних сил.

ПЕРШЕ НАВЧАЛЬНЕ ПИТАННЯ:

ДІЇ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ ГЕОЛОГІЧНИХ НС
(ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗЕМЛЕТРУСОМ, ЗСУВАМИ, ОБВАЛАМИ АБО ОСИПАМИ,
ОСІДАННЯМ ЗЕМНОЇ ПОВЕРХНІ, КАРСТОВИМИ ПРОВАЛАМИ АБО
ПІДТОПЛЕННЯМ).

Правила поведінки і дії працівників при землетрусах

Надзвичайні ситуації природного характеру – це стихійні лиха такі, як: масові лісові пожежі, повені, катастрофічні затоплення, снігові заноси, селеві потоки, лавини та буревії, надзвичайні морози, засухи, землетруси, тощо.

Стихійне лиха дуже небезпечне внаслідок раптового виникнення. Вони наносять значні збитки народному господарству і часто призводить до масової загибелі людей.

Одне з найстрашніших стихійних лих – **землетрус**. За даними ЮНЕСКО землетрусам належить перше місце за завданими збитками і одне з перших місць за кількістю людей, які загинули. На Україні і в європейських країнах для визначення інтенсивності землетрусів використовується 12-бальна міжнародна шкала М5К-64.

Умовно землетруси по цій шкалі поділяються на:

- слабкі – 1-3 бали;
- помірні – 4 бали;
- достатньо сильні – 5 балів;
- дуже сильні – 7 балів;
- руйнуючі – 8 балів;
- спустошуючі – 9 балів;
- знищуючі – 10 балів;
- катастрофічні – 11 балів;
- дуже катастрофічні – 12 балів.

Інтенсивність землетрусу – це міра величини стану ґрунту. Визначається ступенем зруйнувань будинків, споруд, характером зміни земної поверхні. Підземні поштовхи, удари і коливання поверхні землі звичайно охоплюють великі території. При сильних землетрусах порушується цілісність ґрунту, руйнуються будинки і споруди (мости, шляхи), виходять з ладу комунально-енергетичні мережі (водопровід, каналізація, газ, електрика, опалення). На земній кулі щороку виникає більше 100 землетрусів, які призводять до різних руйнувань і загибелі людей. Виникають землетруси несподівано, і хоча головний поштовх продовжується кілька секунд, його наслідки бувають трагічними.

Землетруси бувають тектонічні, вулканічні, обвальні і інші, моретруси, а також землетруси внаслідок падіння метеоритів або зіткнення нашої планети з іншими космічними тілами.

Найчастіше бувають *тектонічні* землетруси. Особливістю цього стихійного лиха є те, що руйнуються будівлі і споруди, виникають гірські обвали, лавини, інколи запруджуються річки.

При наближенні будь-якого стихійного лиха необхідно своєчасне сповістити населення по всіх каналах зв'язку – радіо, телебаченню, телефону телеграфу, звуковими сигналами.

Якщо передбачається землетрус, то необхідно продумати свої дії згідно різних обставин – вдома, на роботі, на вулиці, в магазині, театрі і т.п. Визначити найбільш безпечні місця в квартирі, на роботі, де можна перечекати поштовхи. Це можуть бути прорізи капітальних стін, кути утворені капітальними стінами, місця біля колон і під балками каркасу будівлі. Закріпити шафи, етажерки, полиці, стелажі. Меблі розташувати так, щоб у випадку їх падіння вони не загородили вихід і не закрили двері. З полиць, шаф забрати важкі речі, посуд і все, що може впасти і нанести травму. Надійно закріпити люстри та інші освітлювальні прилади. Ємності в яких зберігаються отруйні рідини і горючі речовини, винести з квартири. Спальні місця необхідно розташувати на віддалі від великих вікон, скляний перегородок. Над ліжками і диванами не повинно бути тяжких картин, полиць та інших предметів.

Запас консервованих продуктів та води потрібно розрахувати на перші 3-5 днів. Все це покласти в рюкзак і зберігати його на видному місці. Аптечку першої медичної допомоги з набором перев'язочних засобів, а також; документи, гроші, електричний ліхтарик, сірники, відро з піском і вогнегасник тримати біля себе.

Необхідно пам'ятати, де і як вимкнути електрику, перекрити воду і газ. Якщо є присадибний будинок або гараж, то підготувати їх для тимчасового перебування в перші дні після землетрусу. Для цього в них зробити запас продуктів харчування, одягу, взуття, води. Доцільно мати постільні речі і аптечку. Радіотрансляція повинна бути постійно включена. Необхідно потренуватись в наданні медичної допомоги при переломах, кровотечі та ін.

Якщо землетрус застав вас в будинку, найкраще протягом 15-20 секунд вибігти на відкриту місцевість. Небезпечно стояти поблизу будівель, високих стін. Не створюйте давку у дверях. Не користуйтесь ліфтом – він може застрягти. Якщо неможливо вибігти на вулицю, сховайтесь у відносно небезпечному місці – відчиніть двері і станьте у дверний отвір. Можна сховатися під стіл, в шафу. Лице закрити руками, щоб не поранитись склом, посудом, картинами, світильниками. У всіх випадках триматись подалі від вікон, скляних перегородок. Найбільш безпечне місце біля капітальних стін. Якщо підземні поштовхи застали вас на вулиці - відійдіть далі від будівель, ліній електропередач. Не торкайтесь обірваного дроту – він може бути під напругою.

Якщо ви на автомобілі або іншому транспорті, ліпше зупинитись і залишатись на місці до кінця поштовхів землі. В автобусі не потрібно бити вікна, рватися до дверей, створювати паніку. Водії автобусів, трамваїв, тролейбусів повинні зупинити свій транспортний засіб і відчинити двері.

Після сильного землетрусу:

1. По можливості надати медичну допомогу людям, які її потребують і вивільнити людей, які опинилися в невеликих завалах.
2. Обов'язково увімкнути радіотрансляцію, радіоприймач, телевізор прослухати вказівки і рекомендації штабу цивільного захисту.
3. Потрібно перевірити електропроводку, якщо є пошкодження – відремонтувати або вимкнути електрику в цеху, квартирі, перевірити справність водо – та газопостачання.

Забороняється користуватись відкритим вогнем. При переміщенні триматись подалі від на півзруйнованих будівель і ні в якому разі не заходити в них.

Необхідно пам'ятати, що після першого поштовху може бути другий, третій поштовх. Вони можуть бути через кілька годин, а інколи і діб.

**Безпечні дії працівників у разі виникнення геологічних НС
(пов'язаних із зсувами, обвалами або осипами, осіданням земної поверхні,
карстовими провалами або підтопленням)**

Зсуви – це зміщення вниз по схилу під дією сил тяжіння великих ґрунтових мас, що формують схили гір, річок, озерних та морських терас. Зсуви виникають в основному в

літній час при великих опадах у горах або на схилах, на берегах річок і ярів, там, де під верхнім водопроникним шаром знаходиться водотривкий, частіше всього глина.

Причина цьому – інфільтрація шарів, з яких складається схил, їх перезволоження, підвищення пластичності водотривкого шару, збільшення крутості схилу.

Причини зсувів є природні – збільшення крутизни схилів, підмив їх основи морською чи річною водою, сейсмічні поштовхи тощо, та штучні (антропогенні) – руйнування схилів дорожніми канавами, вирубування лісів, неправильний вибір агротехніки для сільськогосподарських угідь на схилах, надмірний винос ґрунту тощо.

Зсуви на своєму шляху знищують населені пункти, будівлі, руйнують дороги, енергетичні комунікації, нафто та газопроводи, лінії електропередач та зв'язку.

Треба знати, що зсув починається не раптово. Спочатку з'являються тріщини в ґрунті, розриви доріг, берегових укріплень, руйнуються підземні комунікації. При зсувах зі схилів ґрунт захоплює і несе з собою все, що знаходиться на його поверхні. Дуже важливо своєчасно побачити ці перші ознаки та скласти правильний прогноз.

Всі дії населення при зсуві такі самі, як і при землетрусі.

Обвали – це відривання і катастрофічне падіння великих мас гірських порід, їх подрібнення і скочування з круч, урвищ та схилів. Обвали природного походження спостерігаються в горах, на берегах морів, крутих схилах річкових долин. Це – результат послаблення зв'язаності гірських порід під дією процесів вивітрювання, підмиву, розчинення та дії сил тяжіння. Їх виникненню сприяє геологічна будова місцевості, наявність на схилах тріщин та зон подрібнення гірських порід. Найчастіше (до 80%) сучасні обвали пов'язані з антропогенним фактором. Вони виникають, в основному, при неправильному проведенні робіт, під час будівництва та гірських розробок.

Осип – це нагромадження щебеню чи ґрунту біля підніжжя схилів. Готуйтеся до виникнення осипу. Уважно слухайте та вивчайте інформацію про обстановку, можливі місця та приблизні межі осипів, а також інструкції про порядок дій у випадку загрози виникнення осипу. Це особливо необхідно знати тим, у кого будівлі розташовані: на височині, на схилах або у підніжжя гір та пагорбів, навколо глибоких ярів. Повідомте про появу ознак осипу органи місцевого самоврядування та органи цивільного захисту. Ознаками можливого осипу є: заклинювання дверей та вікон будівлі, просочування води на осипонебезпечних схилах та зміщення ґрунту. Зберігайте спокій, уникайте паніки.

При незначній швидкості руху осипу (декілька метрів на місяць) по можливості:

- вивезіть своє майно у безпечне, раніше визначене місце;
- щільно зачиніть всі двері та вікна, горищні люки, вентиляційні отвори, шибки захистіть щитами, або віконницями;
- відімкніть всі мережі постачання.

Під час осипу, при швидкості руху ґрунту понад 0,5-1,0 метра на добу, дійте негайно. Терміново евакуюйтесь у безпечне місце. Попередьте сусідів, надайте допомогу дітям, інвалідам та людям похилого віку. Швидко одягніться, візьміть документи та зберіть найбільш цінні і необхідні речі, невеликий запас продуктів харчування на декілька днів, ліки, кишеньковий ліхтарик та радіоприймач на батареях.

Від'єднайте електроприлади від електромережі, вимкніть газ та систему нагрівання, загасіть вогонь у печах. Не користуйтеся ліфтом. Його може заклинити від перекосу будинку. Виведіть худобу на більш безпечну місцевість, а якщо немає часу, відчиніть хлів – дайте худобі можливість рятуватись.

Після осипу:

1. Зберігайте спокій, реально оцініть ситуацію, яка склалась.
2. Допоможіть, по можливості, постраждалим, викличте медичну допомогу та рятувальну службу.
3. Якщо ваше житло не отримало видимих ушкоджень, переконайтесь в цьому.
4. Будьте обережні, може статися раптове обвалення.
5. Перевірте зовнішнім оглядом стан мереж електро -, газо -, водо постачання. Перевірте, чи немає загрози пожежі.

6. Не користуйтеся відкритим вогнем, освітленням, нагрівальними приладами, газовими плитами і не вмикайте їх до того часу, доки не будете впевнені, що немає витоку газу.
7. Не використовуйте без потреби телефон, щоб він був вільний для зв'язку з вами.
8. З'ясуйте в місцевих органах державної влади та місцевого самоврядування адреси організацій, які відповідають за надання допомоги потерпілому населенню.

НС, пов'язані з високим рівнем води (водопілля, паводки) та затопленням

Водопілля, паводки – досить часте явище в Україні. Катастрофічне затоплення населених пунктів бурхливим підйомом рівня води, навіть в невеликих річках, виникає в результаті швидкого танення снігу, утворення льодових запруд, тривалих дощів. Під час водопілля та паводку створюється реальна загроза життю та здоров'ю людей, тварин, руйнування споруд і комунікацій, гинуть посіви та матеріальні цінності.

Особливу небезпеку становлять руйнування гребель великих водосховищ та інших гідроспоруд, у результаті чого виникають катастрофічні затоплення. Велике значення під час даних стихійних лих має своєчасне прогнозування, оповіщення населення та евакуація його з районів імовірного затоплення.

Дії після попередження про можливість водопілля, паводку, затоплення:

- уважно слухайте подальшу інформацію про НС та інструкції про порядок дій, не користуйтеся без потреби телефоном, щоб він був вільним для зв'язку з вами;
- зберігайте спокій, попередьте сусідів;
- зберіть документи, одяг, найбільш необхідні речі, запас продуктів харчування на декілька днів, медикаменти. Складіть все це у валізу. Документи зберігайте у водонепроникному пакеті;
- від'єднайте всі споживачі електричного струму від електромережі, перекрийте воду, вимкніть газ;
- перенесіть більш цінні речі та продовольство на верхні поверхи або підніміть на верхні полиці;
- необхідно привести у належну готовність плавзасоби. За їх відсутності виготовити найпростіші такі засоби із матеріалів, які є під рукою: колод, дощок, автомобільних камер, бочок тощо;
- переженіть худобу, яка є у вашому господарстві, на підвищену місцевість.

При загрозі катастрофічного затоплення проводиться евакуація населення. Громадяни, які підлягають евакуації, повинні прибути згідно з указаним часом на місце збору і мати особисті документи, речі першої необхідності, невеликий запас продуктів харчування та питної води.

Евакуація проводиться за звичай у найближчі населені пункти, що перебувають поза зоною затоплення. Евакуйованих розташовують у громадських будівлях, а також у помешканнях жителів цього населеного пункту.

Дії під час водопілля, паводку

Перш ніж покинути дім, необхідно переконатися, що газ і електроенергія вимкнені. З собою потрібно взяти документи, гроші, найнеобхідніші речі, невеликий запас харчових продуктів і води. Затоплені місця глибиною до 1 м можна переходити вброд, від 0,6 до 1,2 м – переправлятися на автомобілях з переднім і заднім приводом, на тракторах.

Переправу можна організувати за допомогою човнів та інших плаваючих засобів, або підручних засобів – заздалегідь приготовлених плотів. При перебуванні під час водопілля, паводку у полі, лісі необхідно виходити на підвищені місця. Якщо такої можливості немає, потрібно забратися на дерево, використовувати всі предмети, здатні утримувати людину на воді - дошки, дерев'яні двері, бочки тощо.

Під час повені найважливіший обов'язок усіх громадян – надання допомоги та рятування потопаючих.

Окремі групи людей у силу певних обставин, що склалися, можуть залишитися на затопленій території.

У такому випадку, насамперед, необхідно:

- переміститися у безпечне місце (це можуть бути верхні поверхи будівель та споруд) і дотримуватися таких правил безпеки:
- не вживати продукти харчування, які забруднені повеневою водою;
- пити воду тільки після її кип'ятіння;
- не користуватися електроприладами, що намокли;
- перебуваючи у воді або у своєму приміщенні, не торкатися до електричних дротів та ввімкнених у електромережу приладів;
- обмежити пересування у затопленому місці;
- у разі необхідності пересування і відсутності плавзасобів пливти слід не проти течії, а під кутом до неї, остерігаючись предметів, що плавають або затоплені.

Якщо ви опинилися в зоні раптового затоплення:

- зберігайте спокій, уникайте паніки, утримуйте від неї оточуючих;
- швидко зберіть необхідні документи, цінності, ліки, продукти та інші необхідні речі;

- надайте допомогу дітям, інвалідам та людям похилого віку;
- при можливості, негайно залишіть зону затоплення;
- перед виходом з будинку вимкніть електро - та газопостачання, загасіть вогонь

у
грубах;

- відчиніть хлів – дайте худобі можливість рятуватися;
- підніміться на верхні поверхи. Якщо будинок одноповерховий – займіть
горішні
приміщення;

- до прибуття допомоги залишайтеся на верхніх поверхах, дахах, деревах чи інших підвищеннях, сигналізуйте рятувникам, щоб вони мали змогу швидко вас знайти;
- перевірте, чи немає поблизу постраждалих, надайте їм, при можливості, допомогу;

- потрапивши у воду, зніміть з себе важкий одяг і взуття, відшукайте поблизу предмети, якими можна скористатися, щоб залишитися на плаву до одержання допомоги.

Не переповнюйте рятувальні засоби (катери, човни, плоти та інше).

Дії після водопілля, паводку зводяться до наступного:

- переконайтеся, що ваше житло не отримало внаслідок повені ніяких ушкоджень та не загрожує заваленням (відсутні провалини в будинку і навколо нього, не розбите скло, немає небезпечних уламків та сміття);

- не користуйтеся електромережею до повного осушення будинку;
- обов'язково кип'ятіть питну воду, особливо з джерел водопостачання, які були підтоплені;

- просушіть будинок, проведіть ретельне очищення та дезінфекцію забрудненого посуду і домашніх речей та прилеглої до будинку території;

- здійснюйте осушення затоплених підвальних приміщень поетапно, з розрахунку 1/3 об'єму води на добу;

- заборонено вживати продукти, які були підтоплені водою під час повені.

Позбавтеся від них та від консервації, що була затоплена водою і отримала ушкодження.

Все майно, що було затопленим, підлягає дезінфекції.

Дізнайтеся у місцевих органах державної влади та місцевого самоврядування адреси організацій, що відповідають за надання допомоги потерпілому населенню.

НС, пов'язана з підвищенням рівня ґрунтових вод (підтопленням) розвивається не так швидко, як водопілля чи паводок. На розвиток підтоплення впливає не тільки глибина залягання підземних вод, а також функціональне використання території, наявність наземних

та підземних споруд та комунікацій. Підтоплення виникає не лише від природних чинників: дощові і талі води, ґрунтові води з навколишньої території, а й внаслідок неправильної діяльності людей, допущення недоліків у будівництві та експлуатації споруд на слабопроникних ґрунтах. Тому своєчасний прогноз підтоплення, а також запобігливі та захисні заходи є необхідними умовами уникнення надзвичайних ситуацій, матеріальних та людських втрат.

Прогнозування підтоплення повинно ґрунтуватися на матеріалах детальних інженерно-геологічних вишукувань та режимних спостережень. Вишукування повинні випереджати проектування та будівництво не менше, як за один-два роки. Підтоплення в центрі міста може складати 200-300, в прилеглих зонах 40-110, на периферії 30-60 мм/рік. Для зменшення впливу підземних вод та можливостей підтоплення, об'єкти дренують.

Дії працівників та населення перед підтопленням, під час нього та після такі самі, як і у разі водопілля, паводку чи затоплення.

ДРУГЕ НАВЧАЛЬНЕ ПИТАННЯ:

ОСОБЛИВОСТІ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ГІДРОМЕТЕОРОЛОГІЧНИХ НС. ПРАВИЛА БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ У РАЗІ ЇХ ВИНИКНЕННЯ

Метеорологічні НС, відповідно до Національного класифікатору ДК 019:2010 "Класифікатор надзвичайних ситуацій", це:

НС, пов'язані з атмосферними опадами, а саме НС, пов'язані:

- з сильною зливою (кількість опадів 30 мм і більше, тривалістю 1 година і менше);
- з крупним градом (діаметром 20 мм і більше);
- з дуже сильним снігопадом (кількість опадів 20 мм і більше, тривалістю 12 годин і менше);
- з дуже сильним дощем (дощ і мокрий сніг) (кількість опадів 50 мм і більше, тривалістю 12 годин і менше; для гірських районів 30 мм і більше, тривалістю 12 годин і менше);

НС температурні, а саме – НС, пов'язані:

- з дуже сильним морозом (температура повітря мінус 30 град.С і нижче);
- з дуже сильною спекою (температура повітря 35 град.С і вище);

Метеорологічні НС, інші, а саме – НС, пов'язані:

- з сильним вітром (швидкістю 25 м/с і більше), охоплюючи шквали та смерчі;
- з сильним налипанням снігу (шар мокрого замерзлого снігу на деревах, стовбурах, дротах електромереж тощо діаметром 35 мм і більше);
- з сильною ожеледдю (шар льоду на деревах, дротах електромереж тощо діаметром 20 мм і більше);
- зі сніговими заметами (повне припинення руху транспорту на шляхах);
- з сильною хуртовиною (за швидкості вітру 15 м/с і більше, тривалістю 12 годин і більше);

- з сильним туманом (видимість менше 100 м, тривалістю 12 годин і більше).

Дії при шквалах, бурях, смерчах.

Для того, щоб зменшити збитки і втрати підприємств гідрометеослужби за декілька годин до наближення шквалу (бурі, смерчу), подають штормове попередження.

Отримавши попередження, необхідно виконати запобіжні роботи:

1. Закріпити слабкі конструкції, в будинках, зачинити двері, вікна, горища, вентиляційні пристосування.
2. Великі вікна і вітрини зашити дошками. Скло заклеїти смужками паперу або тканини.

3. З дахів, балконів, лоджій прибрати предмети, які при падінні можуть нанести людям травми.
4. Подбати про аварійне освітлення, медикаменти, бинти.
5. Зробити запас продуктів харчування і води на 2-3 доби.
6. Радіоприймачі і телевізори тримати ввімкнутими для прослуховування інформації штабів цивільної оборони і пояснення правил поведінки.

В будинках потрібно остерігатись поранення розбитим склом вікон, вітрин і т.п. *Забороняється* виходити на вулицю відразу після послаблення вітру, тому що він через декілька хвилин може посилитись.

Якщо шквал, буря або смерч застав вас на відкритій місцевості, необхідно укритись в канаві, ямі, лягти на дно заглиблення і притиснутись до землі. Не впадати у паніку, діяти свідомо, надавати допомогу ураженим.

Найбезпечніші місця – сховища цивільного захисту, підвали і внутрішні приміщення перших поверхів цегляних будинків.

Дії при снігових заметах.

Про можливість снігових заметів населення попереджається заздалегідь через всі засоби зв'язку. На цей час потрібно обмежити пересування, особливо в сільській місцевості. Роблять запас продуктів, води, палива, заготовляють корми і воду для тварин. Якщо снігопад застав вас у дорозі, необхідно зупинити автомобіль, однак не покидати його. Тим паче не намагатись дійти пішки до населеного пункту. Щоб не опинитися під снігом, потрібно його розгрібати, бажано вивісити яскраву тканину – це буде служити орієнтиром для пошукової групи.

В зв'язку з різким зниженням температури атмосферного повітря взимку, яке може супроводжуватись випадінням снігу і дощем виникає ціла низка реальних загроз для населення.

Особливу небезпеку являє собою *ожеледь*. В результаті ожеледі різко підвищується кількість шляхово-транспортних пригод на дорогах, а пішоходи отримують струси, вивихи, переломи, розтяги та розриви.

В разі значних відкладень льоду на поверхнях, виникають такі небезпечні ситуації, як:

- падіння опор електропередач;
- розриви дротів великої напруги;
- зсуви великої кількості обмерзлого снігу з дахів⁴
- бурульки на дахах;
- обламування великих гілок обмерзлих дерев.

Для людей це – небезпека електротравм та інших пошкоджень організму.

Як уберегтись від неприємностей у період ожеледі?

1. Не користуйтесь транспортними засобами при крайній необхідності.
2. Використовуйте шипи та ланцюги для попередження сковзання коліс автомобілю.
3. Не виходьте без потреби на вулицю, якщо ви людина похилого віку, або вагітна жінка, слабкі та неспритні.
4. Зачекайте поки не приберуть сніг і не розкидають сіль чи пісок на обмерзлий тротуар.
5. Якщо вийшли з дому, то ходіть не поспішаючи, не тримаючи руки в кишенях.
6. Ступайте на всю підошву, трішки зігнувши в колінах ноги.
7. Пам'ятайте, що кращими для льоду є підошви з мікропористої чи іншої м'якої основи без високих каблуків.
8. Обходьте металеві кришки люків.
9. Не прогулюйтесь з самого краю проїжджої частини дороги, не перебігайте її.
10. Тримайтесь подалі від, дерев, опор електропередач, будинків – ближче середини тротуару.
11. Не чіпайте обірвані дроти. Пригадайте правила електробезпеки!

12. У разі травмування зверніться до травмпункту.

13. У разі виявлення постраждалого викличте швидку, надайте йому першу долікарську допомогу.

Від поєднання шкідливого впливу низьких температур, вологого повітря та вітру виникає небезпека переохолодження організму, замерзання, або відмороження.

Основні причини переохолодження організму – тривале перебування на холоді, у воді або, навіть, короточасне перебування в крижаній воді.

Сильна спека характеризується перевищенням середньої добової температури навколишнього середовища на 10 градусів протягом декількох днів.

Посуха – тривала і значна відсутність опадів, при підвищеній температурі і зниженій вологості повітря.

Небезпека цих природних лих полягає в тепловому перегріві людей. До того ж під час посухи може загинути врожай на сільськогосподарських угіддях, зростає імовірність пожеж в природних екосистемах.

ТРЕТЄ НАВЧАЛЬНЕ ПИТАННЯ:

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОЖЕЖ У ПРИРОДНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СИСТЕМАХ.

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ ТА ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ У РАЗІ ЇХ ВИНИКНЕННЯ

Надзвичайні ситуації, пов'язані з пожежами в природних екологічних системах – це:

- НС, пов'язана з лісовою пожежею;
- НС, пов'язана з пожежею степовою;
- НС, пов'язана з пожежею польовою (на сільськогосподарських угіддях);
- НС, пов'язана з пожежею на торфовищі.

Лісові пожежі бувають:

- *низові* – вогонь розповсюджується тільки на земному шару;
- *верхові* – захоплюються крони дерев;
- *фунтові* – полум'я виникає в товщі горючого матеріалу (торфу, бурого вугілля, сланцю).

Особливу небезпеку являють собою *верхові пожежі* – швидкість розповсюдження 25-30 км/год.

Причиною 80% лісових пожеж є людська недбалість: порушення населенням пожежної безпеки в місцях роботи і відпочинку, а також використання на роботі в лісі несправної техніки (лише 0,5% лісових пожеж спричинені грозовими розрядами).

Степові (польові) пожежі виникають в суху погоду і, як правило, на полях з зерновими культурами.

Значна кількість лісових пожеж виникає внаслідок випалювання сухої рослинності та її залишків на сільгоспугіддях, парках, які знаходяться поруч з лісовими масивами та через нехтування відпочиваючими та працівниками правилами пожежної безпеки.

В період встановлення високої пожежної небезпеки у лісах, який спостерігається при тривалих періодах сухої погоди з низькою вологістю повітря та високим температурним режимом, потрібно бути максимально обережним у поводженні з вогнем у лісі.

Для того, щоб зменшити кількість пожеж, необхідно дотримуватись встановлених правил поведінки в лісових масивах на полях і в інших місцях.

Впродовж пожежонебезпечного сезону в лісі, полі забороняється розпалювати вогонь, палити дозволяється тільки на спеціально обладнаних майданчиках.

Забороняється спалювати сміття поблизу лісу, або сільськогосподарського збіжжя, не використовувати несправну техніку.

При виявленні загорання терміново телефонуйте за номером "101" та спробуйте самотужки, у разі невеликого вогню, загасити полум'я (збиваючи його верхнім одягом, засипаючи землею, скористувавшись вогнегасником, який повинен бути у транспортному

засобі). Опинившись в палаючому лісі, або на полі, переходьте лінію вогню проти вітру, рухаючись ліпше по річці, струмках, просіках, шляхах. При швидкому розповсюдженні вогню не намагайтесь зберегти палаючу техніку та покиньте місце пожежі.

Керівник заняття

(підпис)

(ім'я та прізвище)